

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA

EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA VEŘEJNÉ EKONOMIKY

Dávky důchodového pojištění v okrese

Pension Insurance Benefits in the District

Student: Kateřina Jadvidžáková

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Mgr. Hana Fachinelli, Ph.D.

Ostrava 2009

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.

V Rudě nad Moravou dne 11. 5. 2009

podpis

Obsah

1	ÚVOD	4
2	DŮCHODOVÝ SYSTÉM V ČESKÉ REPUBLICE.....	6
2.1	SOCIÁLNÍ POLITIKA.....	6
2.2	DŮCHODOVÉ POJIŠTĚNÍ.....	8
2.2.1	<i>Dávky důchodového pojištění.....</i>	<i>11</i>
3	ANALÝZA DÁVEK DŮCHODOVÉHO POJIŠTĚNÍ VE VYBRANÉM OKRESE VE VAZBĚ NA PRŮMĚRNÉ RELACE V KRAJI A V ČESKÉ REPUBLICE	17
3.1	VALORIZACE DŮCHODU OD ROKU 2005 DO ROKU 2009	17
3.2	DÁVKY STAROBNÍCH DŮCHODŮ.....	18
3.3	DÁVKY POMĚRNÉHO STAROBNÍHO DŮCHODU	23
3.4	DÁVKY POZŮSTALOSTNÍCH DŮCHODŮ	26
3.5	INVALIDNÍ DŮCHODY	30
3.6	KOMBINOVANÉ DÁVKY DŮCHODŮ.....	31
3.7	CELKOVÝ POHLED NA DÁVKY DŮCHODOVÉHO POJIŠTĚNÍ	34
4	ZHODNOCENÍ POSKYTOVANÝCH DÁVEK DŮCHODOVÉHO POJIŠTĚNÍ.....	39
5	ZÁVĚR.....	41
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	42
	SEZNAM ZKRATEK.....	44
	PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	45
	PŘÍLOHY	46

1 Úvod

Důchodový systém České republiky je nezbytnou součástí uplatňované sociální politiky státu. V reakci na měnící se nejen ekonomické podmínky života společnosti zaznamenal důchodový systém řadu změn. K posledním změnám patří důchodové reformy započaté v roce 2007, které se týkaly reformy veřejných financí, zasahující i oblast důchodového pojištění, jako součásti sociálního zabezpečení.

Bakalářské práce na téma Důchodové pojištění v okrese je zaměřena na poskytování dávek důchodového pojištění ve vybraném okrese Šumperk v časovém horizontu pěti let. Práce je rozdělena na dvou částí, na část teoretickou a praktickou.

V první části práce je popsána sociální politika a sociální zabezpečení a jeho změny v českém systému sociálního zabezpečení od 90. let 20.století. Následně jsou obecně vymezeny tři základní pilíře českého systému sociálního zabezpečení. Podrobněji je popsán český systém důchodového pojištění, jeho právní úprava, systém financování, účast na pojištění, poplatníci pojištění. V kapitole věnující se systému českého důchodového pojištění jsou popsány jednotlivé druhy poskytovaných dávek, jejich struktura, stanovení nároku.

Praktická část je zaměřena na analyzování konkrétních dávek důchodového pojištění v okrese Šumperk, ve srovnání s poskytnutými dávkami v Olomouckém kraji a v České republice. Hodnoceny jsou průměrné počty poskytnutých dávek, jejich výše dávek a rozdíly v jejich výši ve sledovaném časovém období, průměrný věk příjemců jednotlivých dávek. Srovnány jsou dávky mezi sebou navzájem, podle průměrného počtu příjemců a výše dávky v okrese Šumperk ve vazbě na Olomoucký kraj a Českou republiku. Zároveň práce podává informace o počtu vyplacených dávek v celé České republice a následném procentním zastoupení dávek pro okres Šumperk a Olomoucký kraj.

Analyzovány jsou také výdaje plynoucí ze státního rozpočtu do oblasti důchodového pojištění, jejich vývoj v daném časovém horizontu, schválená výše pro rok 2009.

Praktická část je doplněna tabulkami a grafy, které blíže ilustrují analyzovanou situaci.

Cílem bakalářské práce je analyzovat výdaje na dávky důchodového pojištění ve vybraném okrese v letech 2004 – 2009, a zjištěné výsledky v okrese porovnat s průměrnými relacemi v kraji a v České republice. Pro účely analýzy byl vybrán okres Šumperk. K dosažení stanoveného cíle byly použity metody analýzy, popisu.

Informace byly čerpány z dostupné odborné literatury, internetových stránek Ministerstva práce a sociálních věcí, České správy sociálního zabezpečení. Podklady k analýze byly získány z ročenek a z poskytnutých dokumentů České správy sociálního zabezpečení.

2 Důchodový systém v České republice

2.1 Sociální politika

Sociální politika je součástí politického procesu, kde dochází ke střetávání různých politických, filozofických, náboženských a ekonomických teorií, společně s tradicemi, způsobem života a kulturou společnosti. Definice sociální politiky je mnoho, dle jedné z nich je sociální politika soubor nástrojů, metod a opatření směřujících k dosažení stanoveného cíle¹. Sociální politika může být také chápána jako soubor opatření, které směřují ke zlepšení základních životních podmínek obyvatelstva a k zabezpečení sociálního smíru v rámci daných hospodářských a politických možností dané země²

V sociální politice nese stát svoje nezastupitelné postavení, jelikož nejen sleduje prospěch občanů a jejich životní podmínky, ale také tvoří samotnou koncepci této politiky. Stát je vykonavatelem a realizátorem sociálních opatření a může tyto činnosti delegovat na jiné subjekty. Postavení státu se měnilo pod vlivem převládajících ekonomických směrů, například zastánci liberalismu (přelom 19. a 20. stol), odmítali zásahy státu do ekonomické a sociální oblasti, které se měly omezit pouze na situace, které není možné zajistit jiným způsobem.

Praktickým nástrojem sociální politiky je sociální zabezpečení, které je dle Krebse vnímáno jako „je soubor institucí, zařízení a opatření, jejichž prostřednictvím a pomocí se uskutečňuje předcházení, zmírňování a odstraňování následků sociálních událostí člověka“³

Systém sociální politiky a sociálního zabezpečení je závislý na daném státě, ve kterém se formoval a byl uváděn do praxe. V České republice došlo po transformaci

¹ Fachinelli H., Sociální politika a sociální zabezpečení, str. 13

² Kliková Ch., Kotlán I., Hospodářská politika, str. 236

³ Krebs, Sociální politika, str. 162

v 90. letech 20. století k vytvoření tři samostatných, ale zároveň relativně nezávislých systémů, kterými jsou sociální pojištění, státní sociální podpora a sociální pomoc. Systémy se odlišují v tom, jaké sociální situaci řeší, které zdroje využívají k financování, konstrukcí a podmínkami poskytování, organizačním zajištěním⁴. Změny v oblasti sociálního zabezpečení byly upraveny vydáním zákona České národní rady č. 210/1990 Sb., o změnách v působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení, a následnou změnou zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu. Sloučením tří orgánů veřejné správy (Úřad důchodového zabezpečení v Praze, Česká správa nemocenského pojištění a Správa nemocenského pojištění Svazu českých a moravských výrobních družstev) vznikla Česká správa sociálního zabezpečení⁵.

Prvním pilířem je **sociální pojištění**, které je tvořeno dvěma částmi: důchodovým a nemocenským pojištěním. Zabezpečeny jsou ty sociální situace, na které se jednotlivec může předem připravit (připojistit) a to tak, že svoji současnou spotřebu odloží pro možné budoucí situace. Při dlouhodobé ztrátě příjmů; je uplatněno důchodové pojištění, naopak nemocenské pojištění je zaměřeno na situace vzniklé z důvodů krátkodobé ztráty příjmů. Dávkami důchodového pojištění jsou starobní, pozůstalostní a invalidní důchody. V rámci nemocenského pojištění jsou vypláceny: nemocenské, peněžitá pomoc v mateřství, ošetrovné, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství.

Státní sociální podporou se stát podílí na krytí nákladů na výživu a ostatní základní osobní potřeby dětí a rodiny, a poskytuje ji i při některých dalších sociálních situacích. Státní sociální podpora je ve stanovených případech poskytována v závislosti na výši příjmu.⁶

⁴ Hamerníková B., Matyová A., Veřejné finance, str. 161

⁵http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/5572A3BE-22CD-46D3-A31F-2BA0076C1C63/0/publikace_80letSP.pdf

⁶ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

V systému státní sociální podpory jsou obecně poskytovány dva druhy dávek: adresné a ostatní. Adresné dávky jsou závislé na výši příjmů rodiny a patří k nim: přídavek na dítě, sociální příplatek a příspěvek na bydlení. K ostatním dávkám patří: rodičovský příspěvek, porodné, dávky pěstounské péče a pohřebné. Dávky jsou financovány z prostředků státního rozpočtu.

Poslední součástí sociálního zabezpečení je **sociální pomoc**, jež je zaměřena na situace, které není jedinec schopen vyřešit sám nebo s pomocí rodiny. Těmito situacemi jsou stavy hmotné a sociální nouze, ve kterých jedinec nedisponuje dostatečnými příjmy nebo mu jeho zdravotní stav nebo věk nedovolují překlenout vzniklou složitou životní situaci. Sociální pomoc je poskytována ve třech formách: pomoc ve stavu hmotné nouze, sociální péče a sociální služby.

S ohledem na zaměření práce bude v další části podrobněji popsán systém důchodového pojištění.

2.2 Důchodové pojištění

Důchodové pojištění je v českém právním systému od 1. 1. 1996 upraveno zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Další právní úpravou je zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, který se věnuje organizační úpravě, provádění důchodového pojištění, povinnostmi pojištěnců, zaměstnavatelů a příjemců důchodů; a zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku.

Dle současné právní úpravy je možná povinná a dobrovolná účast na důchodovém pojištění. Povinná účast je obecně stanovena tam, kdy výdělečná činnost zakládá účast na nemocenském pojištění.⁷ V tomto případě k poplatníkům pojistného patří: zaměstnanci v pracovním poměru nebo činní na základě dohody o pracovní činnosti, příslušníci Policie ČR, Vězeňské služby ČR, Bezpečnostní informační služby; soudci, členové zastupitelstev, atd.⁸ Provedenou novelizací, která nabyla

⁷ <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/ucast-na-pojisteni/povinna.htm>

⁸ tamtéž

účinnosti k 1. 1. 2009, je tato účast povinná i pro osoby, jejichž výdělečná činnost nezakládá účast na nemocenském pojištění. Nově jsou dále povinně účastní: společníci a jednatelé společností s ručením omezeným, komandisté komanditní společnosti pokud jsou za výkon práce odměňováni; členové družstva, pokud vykonávají činnost mimo pracovněprávní vztah a nejedná se o výkon práce pro družstvo. Povinně se důchodového pojištění účastní i osoby samostatně výdělečně činné, které vykonávají výdělečnou činnost na území České republiky a splňují dané podmínky. Povinné důchodové pojištění je dávkově definované a průběžně financované (PAYGO)⁹. V dávkově definovaném systému (defined benefit) jsou předem stanoveny výše dávek a z nich jsou následně určeny výše požadovaných nákladů. Průběžné financování spočívá v tom, že z vybraného pojistného se v téže době vyplácejí dávky.

Důchodové pojištění založené na dobrovolné účasti je určené osobám starším 18 let. Důvody pro dobrovolnou účast na důchodovém pojištění mohou být: evidence v době nezaměstnanosti na úřadu práce, kdy po dobu evidence jedinec nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti nebo při rekvalifikaci; soustavná příprava na budoucí povolání na střední nebo vysoké škole (od 1. 1. 2002). Možná je také účast bez uvedení důvodu, avšak pouze po dobu maximálně 10 let, pokud není účast založena z jiného důvodu¹⁰.

V systému Evropským společenství je k těmto dvou pilířům řazen ještě pilíř třetí – penzijní připojištění se státním příspěvkem. V České republice je tento druh pojištění upraven zákonem č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem, a ve sporných záležitostech je upraven zákonem č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník..

Financování systému důchodového pojištění, jako subsystému veřejných rozpočtů, je založeno na principu solidarity a základ má v průběžném financování, který zachycuje zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení

⁹ PAYGO – pay as you go - http://finance.idnes.cz/_slovník.asp?id=733

¹⁰ <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/ucast-na-pojisteni/dobrovolna.htm>

a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Tento zákon stanovuje okruh poplatníků pojistného, způsob stanovení výše pojistného, odvod pojistného a současně povinnosti pro plátce pojistného.

Současná procentní výměra platby na důchodové pojištění činí 21,5 % pro zaměstnavatele, 6,5 % pro zaměstnance, 28 % pro osoby samostatně výdělečně činné a pro osoby dobrovolně účastné¹¹.

Všichni zmínění účastníci důchodového pojištění mají stanovenou povinnost – platit určené pojistné. S touto povinností je spojena oznamovací povinnost, která činí 8 dní a to o všech okolnostech, které znamenají změny pro přiznání nebo výplatu dávky. U osob samostatně výdělečně činných je ohlašovací povinnost vztažena k ohlášení zahájení nebo ukončení výdělečné činnosti příslušné okresní správě sociálního zabezpečení, a ohlášení dne, kdy mu vzniká nárok na výplatu na dávku. Osoby dobrovolně účastné jsou povinny oznámit změny údajů, které uvedly na přihlášce k tomuto druhu pojištění.

Jednotlivé dávky důchodového pojištění mají své specifické konstrukce výpočtu, všechny se skládají ze dvou složek – základní výměry a procentní výměry. Základní výměra je stejná pro všechny typy dávek a je stanovena pevnou částkou, která je v roce 2009 ustanovena částkou 2 107 Kč. Procentní výměra je 1,5 % z výpočtového základu podle splněných dob pojištění.

Výběrem pojistného na důchodovém pojištění a výplatou dávek je pověřena Česká správa sociálního zabezpečení. Česká správa sociálního zabezpečení (dále ČSSZ) je přímo podřízena Ministerstvu práce a sociálních věcí, jedná se o samostatnou rozpočtovou organizaci. Kompetence jsou upraveny zákonem ČNR č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů. Mimo výběru pojistného a placení dávek je ČSSZ zodpovědná za rozhodování o dávkách, rozhoduje o odstranění tvrdosti, výběr pojistného na

¹¹<http://www.cssz.cz/cz/pojistne-na-socialni-zabezpeceni/vyse-a-platba-pojistneho/sazba-pojistneho.htm>

státní politiku zaměstnanosti, řízení a kontrola činnosti okresních správ sociálního zabezpečení, atd.¹²

2.2.1 Dávky důchodového pojištění

Dávky důchodového pojištění představují praktickou aplikaci důchodového pojištění, v souvislosti se vzniklou sociální událostí¹³. Tyto události mohou vznikat buď přirozeně během lidského života (biologické – staří, smrt) nebo nepřirozeně (invalidita v důsledku úrazu, nemoc). Oba typy situací vedou ke ztrátě příjmů, nebo omezení jejich výše a stát pomocí dávek přináší určitý způsob kompenzace. Sociální události jsou upraveny právní normou, tzn. v právní normě je uvedeno, za jakých podmínek sociální událost vzniká a za jakých podmínek žadateli vzniká nárok ze zákona nebo právo požádat o poskytnutí dávky.

Obecně se poskytované dávky dělí na přímé a odvozené. U dávek přímých dochází k vyměřování podle doby pojištění a výše výdělku, tzv. výpočtový základ oprávněného. Ke skupině přímých důchodů patří důchody starobní, plné a částečné invalidní. Důchody odvozené jsou stanoveny procentní výměrou z přímého důchodu, jež by pobíral zemřelý/á, nebo na který by měl/a nárok. K důchodům odvozeným patří důchod vdovský, vdovecký a sirotčí.

Starobní důchody

Dávky starobních důchodů reagují na přirozenou sociální událost, kterou je stáří, kdy jedinec není od určitého věku schopen vykonávat samostatnou práci. Tento věk je velmi individuální a závislý na schopnostech a možnostech, vitalitě, zdravotním stavu jedince. Důchodový věk je stanoven zákonem, v současnosti je stanoven na 60 let pro muže a 57 let pro ženy, které nevychovaly žádné dítě, u osob které tohoto věku dosáhly do 31.12.1995. Pro osoby narozené po roce 1959 činí důchodový věk 63 let pro muže a ženy, které nevychovaly žádné dítě. Pokud vychovaly alespoň

¹² <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/profil-organizace/>

¹³ Sociální událost – situace, kdy dochází ke ztrátě obživy (výdělku) a schopnosti si takový zdroj opatřit; Krebs V., Sociální politika, str. 205

jedno dítě, hranice pro odchod do důchodu je stanovena na 62 let. Dále je důchodový věk u žen snižován v závislosti na počtu vychovaných dětí¹⁴. Výchova dítěte jako splnění nároku na důchodu je splněna podle § 30, odst. 4, pokud žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě až do dosažení jeho zletilosti po dobu nejméně deseti let. V případě, že žena o dítě pečovala až od jeho osmi let věku, je tato podmínka splněna, pokud o něj žena pečovala až do doby zletilosti nejméně po dobu pěti let. K nesplnění dochází, jestliže žena před dosažením zletilosti dítěte o něj přestala pečovat¹⁵.

Mimo dosažení důchodového věku pro nárok na dávku nutné splnit stanovenou dobu pojištění, jež je 25 let pro osoby, které dosáhly stanoveného důchodového věku, nebo 15 let pro osoby, které dosáhly věku alespoň 65 let¹⁶.

Při splnění zákonem stanovených podmínek je pracovníky správ sociálních zabezpečení vypočtena výše jednotlivých důchodů. U přímých důchodů je určen výpočtový základ, který se vypočítá podle § 15 zákona o důchodovém pojištění. Pro správné zjištění výpočtového základu je nutná identifikace rozhodného období a následné určení vyměřovacích základů, odpovídajících jednotlivým kalendářním rokům. Pomocí redukčních koeficientů je vypočítán roční vyměřovací základ a z něj je nakonec vypočítán výše zmíněný výpočtový základ, ze kterého se vypočítá konkrétní dávka starobního důchodu jako součet základní a procentní výměry určené z výpočtového základu. Minimální procentní výměra je u starobních důchodů stanovena na 770 Kč.

Pro určení důchodového věku a výše důchodu jsou na webových stránkách ČSSZ k dispozici důchodové kalkulačky, které díky vyplnění požadovaných vstupních dat zobrazí v prvním případě důchodový věk, ve druhém případě je spočítána orientační

¹⁴ <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/starobni-uchody.htm>

¹⁵ Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, § 30

¹⁶ Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, § 32

výše budoucí dávky starobního důchodu. Jejich podoba je znázorněna v příloze (Tab.1, 2).

Plné invalidní a částečně invalidní důchody

Invalidní důchody nahrazují pravidelné zdroje příjmů nebo kompenzují jejich dočasné omezení v důsledku dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu. Tam kde je to možné, by měl systém motivovat jedince, aby usilovali o aktivní návrat do pracovního procesu, avšak pouze v těch situacích, kdy nedojde k dalšímu ohrožení jejich zdravotního stavu.

Při konstrukci dávek je u plných invalidních důchodů postupováno jako u důchodů starobních. Výše dávky částečného invalidního důchodu je odvozena od plného invalidního důchodu, jedna se o jeho 50 %. Základní výměra pojištění je stanovena na 2 170 Kč měsíčně, procentní výměra je 1, 5 % za každý rok pojištění a dopočtené doby, minimálně se jedná o 770 Kč

V zákoně je stanoveno, kdy je jedinec považován za invalidního, buď plně nebo částečně. Invalidita je posuzována lékařem Správ sociálního zabezpečení. Dávka, na kterou má jedinec nárok je vypočítána stejně jako dávka starobního důchodu, jen je jinak pohlíženo na započítání dob. Potřebná doba pojištění se pohybuje od 1 roku do 5 let, podle věku pojištěnce. Doba pojištění není uplatňována v případě, že pojištěnec se stal invalidním v důsledku pracovního úrazu.

Na plný invalidní důchod vzniká pojištěnci nárok, jestliže je plně invalidním a současně mu nevzniknul nárok na dávky starobního důchodu, nebo se stal plně invalidním na základě pracovního úrazu. Pojištěnec je plně invalidní, tzn. jeho schopnost soustavně výdělečné činnosti klesla nejméně o 66 % nebo je schopen soustavné výdělečné činnosti jen za zcela mimořádných podmínek¹⁷. Potřebná doba pojištění nutná k nároku je stanovena v zákoně o důchodovém pojištění v § 40, odst. 1. Jedinec je částečně invalidním pokud jeho schopnost soustavné výdělečné činnosti poklesla nejméně o 33 %, nebo mu jeho nepříznivý zdravotní stav ztěžuje

¹⁷ Zákon č. 155/1995 Sb., § 39

životní podmínky. Okruh postižení je stanoven samostatným prováděcím předpisem¹⁸.

Zákon ustanovuje mimořádné dávky plného invalidního důchodu, které mohou být vyplaceny pojištěnci, který je plně invalidní, dosáhnul věku alespoň 18 let, má trvalý pobyt na území České republiky, avšak plná invalidita mu vznikla před dosažením 18 let, tudíž nesplňuje zákonem stanovenou dobu pojištění. Výše vyplácené dávky je stanovena jako 45 % výpočtového základu a pro jeho stanovení je použit všeobecný vyměřovací základ.¹⁹

Podle chystané novelizace zákona, jež má nabýt účinnosti k 1. 1. 2010. Touto novelizací má být zavedena pouze jedna „invalidita“, která by měla být rozdělena do tří stupňů podle poklesu pracovní schopnosti pojištěnce²⁰.

Pozůstalostní důchody

Vdovský a vdovecký důchod

Nárok na poskytování dávek v případě ovdovění je stanoven zákonem. Vdova (vdovec) má nárok na vdovský důchod po manželovi (manželce) – byl-li poživatelem starobního, invalidního nebo částečného invalidního důchodu. Ke dni smrti došlo ke splnění podmínky potřebné doby pojištění pro nárok na plný invalidní důchod nebo na starobní důchod, nebo ke smrti došlo v důsledku pracovního úrazu.²¹

¹⁸ Tamtéž, § 44

¹⁹ Výši všeobecného vyměřovacího základu za kalendářní rok stanoví vláda nařízením do 30. září následujícího kalendářního roku, a to ve výši průměrné měsíční mzdy zjištěné Českým statistickým úřadem za kalendářní rok; výše všeobecného vyměřovacího základu za kalendářní rok nesmí být přitom nižší než výše všeobecného vyměřovacího základu za bezprostředně předcházející kalendářní rok.

²⁰ <http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/invalidni-duchod/invalidni-podle-novely/>

²¹ Zákon č. 155/1995 Sb., § 49, ods. 1, 2

Dávky vdovského a vdoveckého důchodu jsou poskytovány jeden rok od smrti manžela/manželky, jedná se o tzv. bezpodmínečný nárok. Pokud doba jednoho roku uplynula, další nárok na poskytování této dávky vzniká v případech vymezených zákonem, v § 50 odst. 2: péče o nezaopatřené dítě, péče o dítě, které je závislé na péči jiné osoby ve stupni II až IV²², je plně invalidním a vdova dosáhla věku 55 let, u vdovce 58 let, nebo důchodového věku.

Nárok na tyto dávky znovu vzniká v případě, že dojde ke splnění podmínek do pěti let od zániku předchozího nároku. Nárok na čerpání dávek zaniká v případě uzavření nového manželství. K zániku nároku dojde i v případě nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tom, že vdovec/vdova úmyslně způsobila smrt manželky/ka jako pachatel/ka, spolupachatel/ka nebo spoluúčastník/nice.

Základní výměra vdovského i vdoveckého důchodu je stanovena na 2 170 Kč měsíčně. Procentní výměra je 50 % z procentní výměry starobního nebo plného invalidního důchodu, na který byl měl jedinec nárok v době smrti, nebo 50 % z částečného invalidního důchodu, pokud jedinec nesplňoval podmínky pro nárok na plný invalidní důchod nebo na starobní důchod.

Sirotčí důchod

Nezaopatřené dítě má nárok na dávku sirotčího důchodu, pokud zemřel rodič, příp. osvojitel dítěte; osoba, jež převzala dítě do náhradní péče. Neopatřené dítě, které osiří, má nárok na dávky sirotčího důchodu po každém z rodičů nebo osvojitelů. Nárok nevzniká po pěstounovi nebo jeho manželovi. Nárok také zaniká osvojením, při oboustranném osiření zaniká nárok na dávky sirotčího důchodu, který náležel po osobě, která byla nahrazena osvojitelem. V případě zrušení osvojení, vzniká znovu nárok na sirotčí důchod, a to v plné výši v jaké byl vyplácen, do doby zrušení nároku.

²² II – středně těžká závislost, III – těžká závislost, IV – úplná závislost; dítě závislé na péči jiné osoby – má nárok na sirotčí důchod a bylo v rodině vychováno

Základní výměra je 2 170 Kč měsíčně, procentní výměra je 40 % procentní výměry starobního nebo invalidního důchodu, na který by měl zesnulý nárok, nebo 40 % částečného invalidního důchodu.

Společná ustanovení

Zákon o důchodovém pojištění v části Společná ustanovení upravuje společné postupy a podmínky pro uvedené dávky důchodového pojištění. Kromě podmínek nároku a zániku nároku jsou upraveny principy v případě souběhu důchodů. V případě souběhu starobního a invalidního důchodu je v plné výši vyplácen důchod vyšší, pokud je navíc v souběhu ještě důchod vdovecký nebo vdovský, je u druhé dávky vyplacena polovina procentní výměry. Pokud jsou výše důchodů starobního a invalidního ve stejné výši, je vyplácen ten, který si pojištěnec sám zvolil. Pokud má oboustranně osiřelé dítě nárok na výplatu dvou sirotčích důchodů, je mu vyplácen vyšší důchod v plné výši a druhý ve výši procentní výměry²³.

²³ Zákon č. 155/1995 Sb., § 58 a § 59

3 Analýza dávek důchodového pojištění ve vybraném okrese ve vazbě na průměrné relace v kraji a v České republice

Pro účely analýzy dávek důchodového pojištění v okrese byl vybrán okres Šumperk. Analýza je provedena za období let 2004 až únor 2009. Zjištěná situace v okrese Šumperk je porovnávána s průměrnými relacemi v Olomouckém kraji, jehož je okres Šumperk součástí a průměrnými relacemi v České republice.

3.1 Valorizace důchodu od roku 2005 do roku 2009

U všech analyzovaných dávek důchodů docházelo v průběhu posuzovaných let k valorizaci, navýšila se jejich procentní i základní výměra. Systém valorizace důchodů je upraven v § 67 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Hlavním úkolem valorizace je udržovat minimální hladinu na takové úrovni, aby neklesla reálná hodnota průměrného důchodu.

Valorizace proběhla v každém posuzovaném roce v pravidelné lhůtě, tj. v lednu každého roku, v roce 2008 se konala v pravidelném i mimořádném termínu – v srpnu 2008. V letech 2004 a 2009 došlo pouze ke zvýšení procentní výměry, základní výměra zůstala nezměněná. Základní výměra se měnila v každém roce kromě roku 2009.

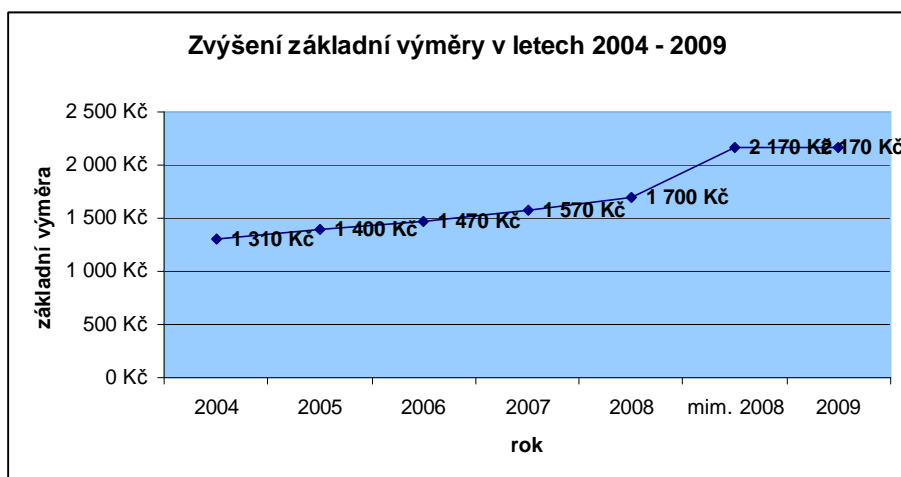
Tabulka 3.1: Valorizace důchodů v letech 2004 – 2009 v České republice

<i>Valorizace důchodů v letech 2004 – 2009</i>			
<i>rok</i>	zvýšení procentní výměry	zvýšení základní výměry	základní výměra v daném roce
2004	4,5%	zůstává	1 310 Kč
2005	5,4%	90 Kč	1 400 Kč
2006	4,0%	70 Kč	1 470 Kč
2007	6,6%	1 00Kč	1 570 Kč
2008	3,0%	130 Kč	1 700 Kč
<i>mim. 2008</i>	nemění se	470 Kč	2 170 Kč
2009	4,4%	zůstává	2 170 Kč

Zdroj: <http://www.cssz.cz>, vlastní zpracování

Procentní výměra se průměrně zvýšila o 5,5 %. Zvýšení procentní výměry v jednotlivých letech nepřineslo stejnou změnu pro vyplácené dávky, ale změna se projevila až podle konkrétního vyměřovacího základu a doby pojištění, na kterou byla uplatněna. Základní výměra se navýšila na současných 2 107 Kč a je stejná pro všechny vyplácené dávky důchodového pojištění. Zvýšení procentní a základní výměry je znázorněno v Tabulce (3.1).

Graf 3.2: Zvýšení základní výměry v letech 2004 – 2009 v České republice

Zdroj: ČSSZ, vlastní zpracování

Graf (3.2) ilustruje vývoj zvyšování základní výměry dávek důchodového pojištění ve sledovaném období v důsledku valorizace. Do roku 2008 je viditelný pozvolný růst, v období srpen 2008 a rok 2009 je tento vývoj strmější v porovnání s předchozími roky, kdy se navyšování průměrně pohybovalo kolem 100 Kč, a v tomto období se základní výměra zvýšila o 470 Kč.

3.2 Dávky starobních důchodů

V okrese Šumperk došlo ve zkoumaném období ke zvýšení počtu poživatelů dávek starobních důchodů (starobní důchody vyplácené v kombinaci budou uvedeny na jiném místě) a zároveň se také zvýšil počet vyplácených důchodů.

Tabulka 3.3: Demografická struktura obyvatelstva v okrese Šumperk v letech 2004 – 2007

Demografická struktura obyvatelstva v okrese Šumperk 2004 - 2007				
věk/rok	2004	2005	2006	2007
0 – 14	19 443	18 838	18 319	18 123
15 - 64	88 797	88 712	88 648	88 383
65 +	16 806	17 195	17 628	17 969

Zdroj <http://www.czso.cz>, vlastní zpracování

Vliv na zvýšení počtu poživatelů má demografická struktura populace, kterou znázorňuje tabulka (3.3) I když nejsou uvedeny údaje za rok 2008, je zřejmé, že roste počet osob v postproduktivním věku a následně klesá počet osob v produktivním věku. Tento stav není adekvátně vyrovnáván růstem osob v dětském věku. Ve sledovaném období je více jedinců v dětské složce, již můžeme hovořit o regresivním typu populace a jejím stárnutí. Téma stárnutí obyvatelstva není lokální problémem, ale dotýká se celé České republiky

Tabulka 3.4: Průměrná výše dávek starobních důchodů, průměrných věk poživatelů a průměrný počet poskytnutých dávek v okrese Šumperk

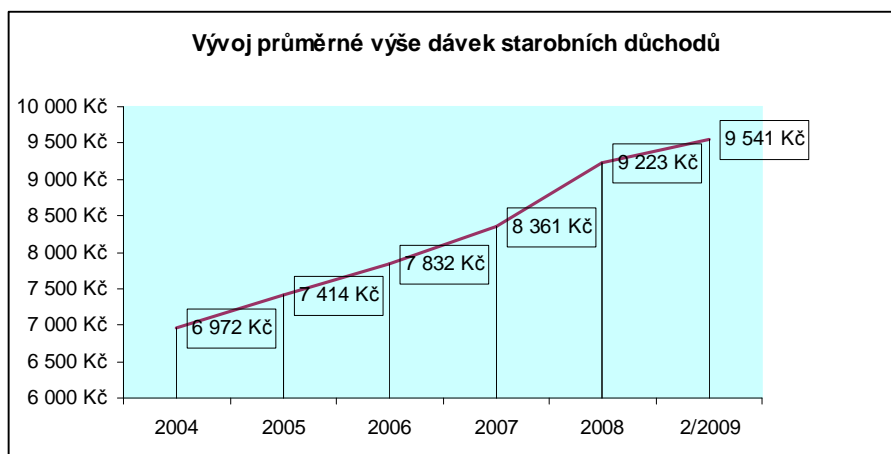
rok	průměrný počet poživatelů	průměrná výše dávky	průměrný věk poživatelů
2004	16 281	6 972 Kč	67
2005	16 935	7 414 Kč	67
2006	17 394	7 832 Kč	67
2007	17 847	8 361 Kč	67
2008	18 411	9 223 Kč	67
2/2009	18 272	9 541 Kč	68

Zdroj: ČSSZ, vlastní zpracování

Tabulka (3.4) zobrazuje počet příjemců dávek, průměrnou výši dávky a průměrný věk příjemců starobních důchodů. V souvislosti se zvyšováním počtu poživatelů dávek starobních důchodů nedochází ke zvýšení jejich průměrného věku, který

převyšuje zákonem stanovenou hranici pro odchod do důchodu. Počet příjemců starobních důchodů v současnosti přesahuje 18 000. Pro srovnání byl počet obyvatel okresu Šumperk byl k 31. 12. 2007 124 475²⁴, to znamená že 14 % obyvatel bylo příjemci tohoto typu důchodu.

Graf 3.5: Vývoj průměrné výše dávek starobních důchodů v okrese Šumperk

Zdroj ČSSZ, vlastní zpracování

V souvislosti s valorizací znázorněnou v kapitole 3.1 byly zvýšeny i dávky starobních důchodů (graf 3.5). Vývoj zvyšování poskytovaných dávek je rovnoměrný, i když valorizace v období 2008 – 2009 zobrazovala strmý průběh, ve stejném období je vývoj konkrétní dávky rovnoměrný.

²⁴ <http://www.czso.cz/xm/edicniplan.nsf/kapitola/13-7101-08-2008-01>

Tabulka 3.6: Výše minimální mezd v letech 2004 – 2009

Vývoj výše minimálních mezd v letech 2004 - 2009	
rok	Kč
2004	6 700
2005	7 185
2006 (1)	7 570
2006 (7)	7 955
2007	8 000
2008	8 000
2009	8 000

Zdroj <http://www.mpsv.cz/cs/871>, vlastní zpracování

Ve srovnání s minimálními mzdami ve časovém období let 2004 - 2009, které zobrazuje tabulka (3.6) byla průměrná výše dávky vždy vyšší než hodnota minimální mzdy.

Tabulka 3.7: Průměrné výše dávek starobních důchodů v okrese Šumperk, Olomouckém kraji a České republice

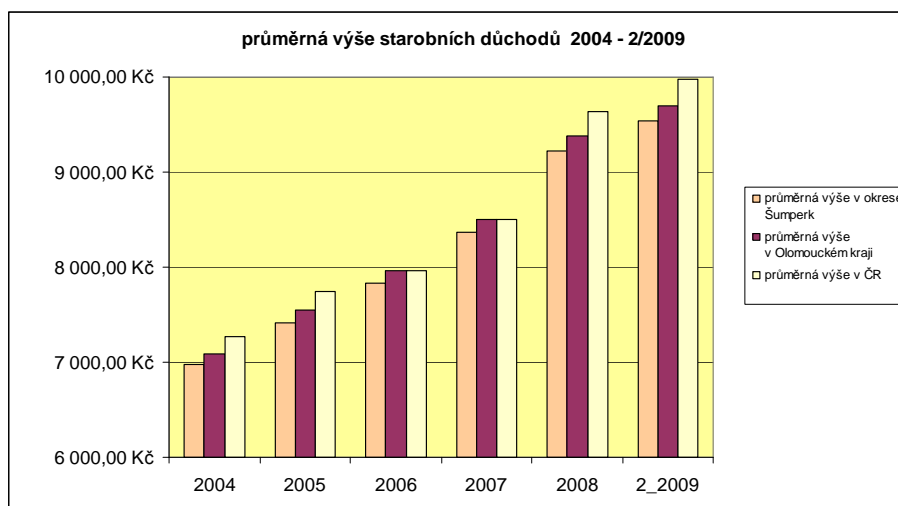
rok	okres Šumperk	Olomoucký kraj	Česká republika
2004	6 972 Kč	7 081 Kč	7 270 Kč
2005	7 414 Kč	7 543 Kč	7 744 Kč
2006	7 832 Kč	7 969 Kč	7 969 Kč
2007	8 361 Kč	8 500 Kč	8 500 Kč
2008	9 223 Kč	9 377 Kč	9 638 Kč
2/2009	9 541 Kč	9 701 Kč	9 974 Kč

Zdroj ČSSZ, vlastní zpracování

Pokud porovnáme průměrné výše dávek starobních důchodů v okrese Šumperk s průměrnou výší v Olomouckém kraji a v České republice (tab. 3.7), zjistíme že v okrese Šumperk jsou poskytovány dávky nižší než představuje celorepublikový průměr. Největší rozdíl je v únoru roku 2009 a to o 433 Kč. V předchozích letech činil rozdíl průměrně 264 Kč k celorepublikovému průměru. Při srovnání

Olomouckého kraje a České republiky jsou vyplácené dávky také nižší, průměrný rozdíl je 120 Kč, v letech 2006 a 2007 byly vypláceny dávky ve stejné výši.

Graf 3.8: Vývoj dávek starobních důchodů v okrese Šumperk, Olomouckém kraji, České republice

Zdroj ČSSZ, vlastní zpracování

Graf (3.8) znázorňuje průměrné výše dávek starobních důchodů ve sledovaném období a daných oblastech. Z tohoto zobrazení je patrný rozdíl mezi dávkami v okrese a v České republice. Zároveň je viditelný rovnoměrný růst až do roku 2007, v roce 2008 začalo markantnější zvyšování dávky, avšak rozdíl mezi okresem a Českou republikou dorovnán nebyl.

Tabulka 3.9: Průměrný věk příjemců starobních důchodů v okrese Šumperk, Olomouckém kraji, České republice

rok	okres Šumperk	Olomoucký kraj	ČR
2004	67 (69m, 65ž)	67 (69m, 65ž)	67 (69m, 65ž)
2005	67 (69m, 65ž)	67 (69m, 65ž)	67 (69m, 65ž)
2006	67 (69m, 65ž)	67 (69m, 66ž)	67 (69m, 66ž)
2007	67 (69m, 65ž)	67 (69m, 66ž)	67 (69m, 66ž)
2008	67 (69m, 65ž)	67 (69m, 66ž)	67 (69m, 66ž)
2_2009	68 (70m, 67ž)	68 (70m, 67ž)	68 (70m, 67ž)

Zdroj ČSSZ, vlastní zpracování

Průměrný věk poživatelů dávek starobního důchodu byl stále 67 let, bez rozdělení na pohlaví, a to v okrese Šumperk, Olomouckém kraji i v celé České republice v celém sledovaném období. V únoru roku 2009 se průměrný věk zvýšil na 68 let. Tento průměrný věk je stále nad zákonem stanoveným důchodovým věkem

Pokud přihlídneme k rozdělení příjemců podle pohlaví, které znázorňuje tabulka (3.9), průměrný věk se u žen pohybuje kolem 65 až 66 let, u mužů pak kolem 69 let. Vzhledem ke zvýšení průměrného věku v únoru 2009 na 68 let došlo i ke zvýšení u žen na 67 let, u mužů na 70 let.

3.3 *Dávky poměrného starobního důchodu*

Další možností příjmů jsou dávky poměrného starobního důchodu²⁵, avšak jejich příjemců je méně než u dávek standardních starobních důchodů.

Tabulka 3.10: Srovnání počtu příjemců, průměrné výše a věku příjemců starobního a poměrného starobního důchodu v okrese Šumperk

rok	starobní důchod	poměrný starobní důchod	průměrná výše - starobní důchod	průměrná výše - poměrný starobní důchod	průměrný věk poměrný starobní důchod
2004	16281	42	6972 Kč	4307 Kč	79
2005	16935	34	7414 Kč	4518 Kč	79
2006	17394	31	7832 Kč	4724 Kč	80
2007	17847	21	8361 Kč	5092 Kč	81
2008	18411	18	9223 Kč	5622 Kč	81
2_2009	18474	18	9641 Kč	5774 Kč	82

Zdroj ČSSZ, vlastní zpracování

Tabulka (3.10) zobrazuje postupný růst příjemců dávek starobních důchodů a pokles příjemců poměrných starobních důchodů v okrese Šumperk. Pravděpodobnou příčinou úbytků příjemců je úmrtí, jelikož není zákonem stanovena

²⁵ Poměrný starobní důchod: nárok vzniká v 65 letech, pokud má osoba minimálně 15 let prokázané doby pojištění, úprava zákon č. 100/88 Sb. § 26

změna na starobní důchod po splnění požadovaného počtu let. Tuto domnělou příčinou potvrzuje i relativně vysoký věk příjemců, který v roce 2007 překonal hranici 80 let, v roce 2009 je průměrný věk již 82 let.

Zároveň tabulka (3.10) umožňuje porovnat průměrnou výši dávek poměrného starobního důchodu a dávek starobních důchodů. Obecně dávka poměrného starobního důchodu představuje dvě třetiny starobního důchodu. V letech 2008 a 2009 se dávky více pohybují v polovině dávky starobního důchodu.

Pokud se zaměříme pouze na vývoj průměrné výše dávky poměrného starobního důchodu, od roku 2004 do února roku 2009 došlo ke zvýšení o 1 500 Kč a v únoru roku 2009 výše dávky činí skoro 5 800 Kč. Samozřejmě výše je individuální, podle výše výpočtového základu a započítaných dob, které jsou minimálně 10 let u mužů a 20 let u žen.

Tabulka 3.11: Průměrná výše dávek poměrného starobního důchodu v okrese Šumperk, Olomouckém kraji a České republice

rok	okres Šumperk	Olomoucký kraj	Česká republika
2004	4 307 Kč	4 294 Kč	4 235 Kč
2005	4 518 Kč	4 463 Kč	4 463 Kč
2006	4 724 Kč	4 773 Kč	4 697 Kč
2007	5 092 Kč	5 109 Kč	4 992 Kč
2008	5 622 Kč	5 691 Kč	5 673 Kč
2/2009	5 774 Kč	5 845 Kč	5 789 Kč

Zdroj ČSSZ, vlastní zpracování

Při posouzení jednotlivých oblastí (okres Šumperk, Olomoucký kraj, Česká republika) jsou průměrné výše poskytovaných dávek vyrovnané. V letech 2004, 2005 a 2006 je dokonce průměr dávky vyšší v okrese než v Olomouckém kraji a České republice.

Tabulka č. 3.12, Průměrný věk příjemců poměrných starobních důchodů v okrese Šumperk, Olomouckém kraji, České republice

rok	průměrný věk PSD – okres Šumperk	Průměrný věk PSD – Olomoucký kraj	Průměrný věk – Česká republika
2004	79 (74m, 79 ž)	78 (78m, 78ž)	78 (78m, 77ž)
2005	79 (75m, 80ž)	79 (78m, 79ž)	78 (79m, 78ž)
2006	80 (76m, 80ž)	80 (79m, 79ž)	79 (80m, 79ž)
2007	81 (77m, 81ž)	80 (80m, 80ž)	80 (80m, 80ž)
2008	81 (78m, 81ž)	81 (81m, 81ž)	80 (81m, 80 ž)
2_2009	82 (79m, 82 ž)	82 (82m, 81ž)	81 (82m, 81ž)

Zdroj ČSSZ, vlastní zpracování

Jak již bylo uvedeno u dávek poskytovaných v okrese Šumperk, průměrný věk příjemců tohoto typu starobního důchodu je mnohem vyšší než u příjemců „klasických“ starobních důchodů. Tento jev se projevuje i ve srovnání s Olomouckým krajem a Českou republikou, toto srovnání obsahuje tabulka (3.12).

3.4 Dávky pozůstalostních důchodů

Odvozené důchody představují důchody pozůstalostní. První budou analyzovány vdovské a vdovecké důchody, následně důchody sirotčí.

Vdovské a vdovecké důchody

Tabulka 3.13: Vdovské důchody v okrese Šumperk, 2004 – 2009

Vdovské důchody v okrese Šumperk			
rok	průměrný počet příjemců	průměrná výše dávky	průměrný věk příjemců
2004	556	4 809 Kč	55
2005	539	5 061 Kč	55
2006	502	5 311 Kč	55
2007	479	5 631 Kč	54
2008	457	6 324 Kč	53
2/2009	456	6 514 Kč	54

Zdroj ČSSZ, vlastní zpracování

Tabulka 3.14: Vdovecké důchody v okrese Šumperk

Vdovecké důchody v okrese Šumperk			
rok	průměrný počet příjemců	průměrná výše dávky	průměrný věk příjemců
2004	86	3 843	50
2005	92	4 049	50
2006	91	4 299	51
2007	91	4 607	50
2008	91	5 376	51
2/2009	92	5 535	52

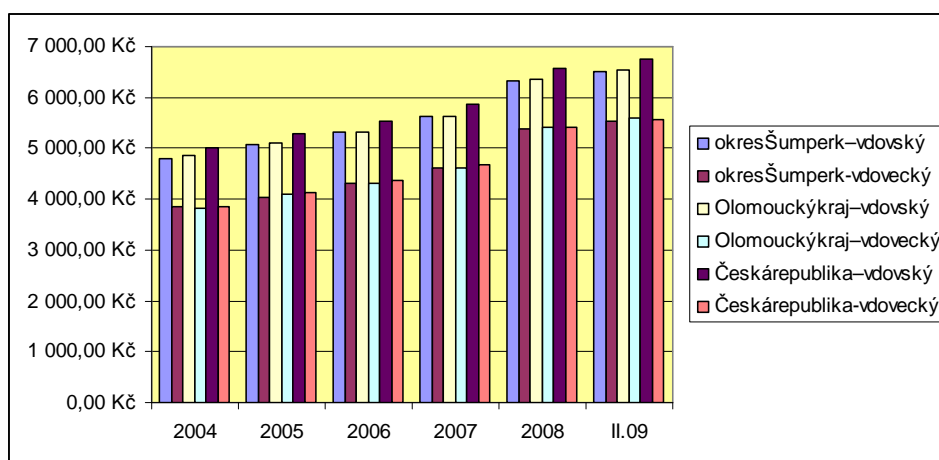
Zdroj ČSSZ, vlastní zpracování

Tabulky (3.13, 3.14) znázorňují vývoj poskytovaných vdovských a vdoveckých důchodů v okrese Šumperk. Podle uvedených tabulek lze konstatovat, že docházelo

k větší úmrtností u mužů než u žen, jelikož počet příjemců vdovských důchodů je několikrát vyšší než u dávek vdoveckých důchodů. V obou případech docházelo k ovdovění kolem 50. roku, u mužů se věk ovdovění pohyboval kolem tohoto roku, u žen se věk ovdovění přiblížil k 55 letům.

Pokud porovnáme průměrné výše poskytovaných dávek, zjistíme, že průměrně jsou dávky vyšší u vdovských důchodů. Tato skutečnost je dána způsobem výpočtu dávky, který odráží předchozí příjem zesnulého buď z dávek starobního nebo invalidního důchodu, a odvozeně i z příjmu z předchozí výdělečné činnosti. Z tohoto stavu dále vyplývá, že muži mají vyšší příjmy než ženy, tzn. existuje stále určitý druh diskriminace na pracovním trhu.

Graf 3.15: Vývoj pozůstalostních dávek v okrese Šumperk, Olomouckém kraji, České republice

Zdroj ČSSZ, vlastní zpracování

Tabulka (3) v příloze zobrazuje vývoj pozůstalostních důchodů, mimo sirotčích, kterým budou věnovány jiné odstavce, ve všech třech sledovaných oblastech. Toto srovnání graficky znázorňuje graf (3.15). Je viditelný rozdíl mezi důchody vdovskými, které jsou vždy vyšší než důchody vdovecké. Růst jednotlivých dávek je od roku 2004 do roku 2007 relativně vyrovnaný. V roce 2008 je viditelný větší růst dávky, který v počátku roku 2009 dále volně pokračuje.

Sírotčí důchody

Tabulka 3.16: Sírotčí důchody v okres Šumperk

Sírotčí důchody v okrese Šumperk			
rok	průměrný počet příjemců	průměrná výše dávky	průměrný věk příjemců
2004	681	3 548 Kč	16
2005	672	3 782 Kč	16
2006	658	3 995 Kč	16
2007	677	4 265 Kč	16
2008	669	4 941 Kč	16
2/2009	682	5 079 Kč	17

Zdroj ČSSZ, vlastní zpracování

Ve sledovaném rozmezí se dávky sírotčích důchodů průměrně zvýšily o 1 500 Kč. Částky uvedené v tabulce (3.16) je nutné pouze brát jako průměrné, protože konkrétní výše je stanovena z příjmů pečující osoby a je také ovlivněna tím, zda se jedná o jednostranné nebo oboustranné osíření. Průměrná výše dávky z února roku 2009 je 5 079 Kč, převyšuje životní minimum (existenční minimum nelze použít u nezaopatřeného dítěte), které činí pro jednotlivce 3 126 Kč, v našem případě se spíše jedná o nezaopatřené dítě ve věku 15 až 26 let, kde je životní minimum 2 250 Kč. I když je poskytována výše dávky vyšší, otázkou zůstává, zda je možné si s takovými peněžními prostředky udržet uspokojivou životní úroveň.

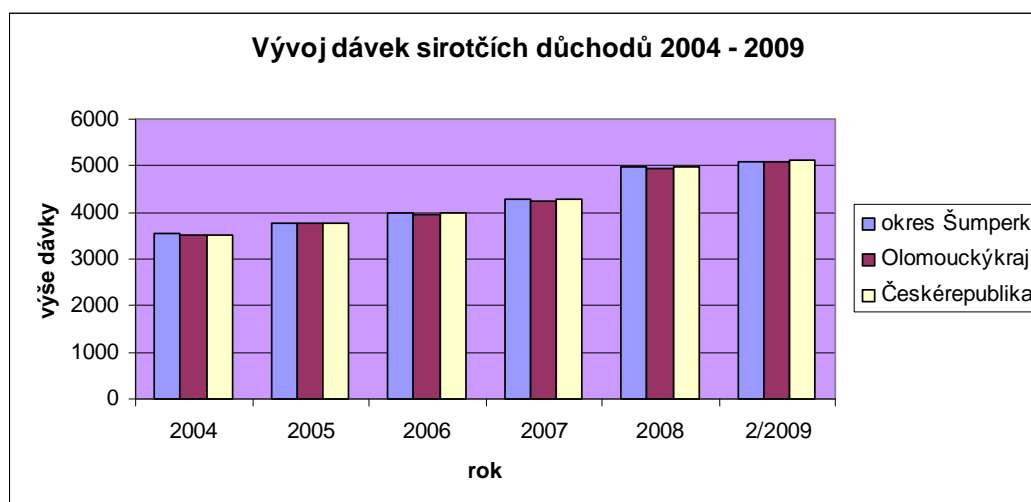
Z průměrného věku usuzujeme, že k osíření dochází kolem 16. věku dítěte. Tento věk není dále výrazně navýšen, pravděpodobně v důsledku díky nástupu do práce buď po skončení základní povinné školní docházky nebo ukončení dalšímu vzdělání. Dalším příčinou je možné další osvojení dítěte, kdy dochází k zániku nároku na výplatu sírotčího důchodu.

Tabulka 3.17: Dávky sirotčích důchodů v okrese Šumperk, Olomouckém kraji, České republice

rok	okres Šumperk	Olomoucký kraj	Česká republika
2004	3 548 Kč	3 498 Kč	3 530 Kč
2005	3 782 Kč	3 780 Kč	3 780 Kč
2006	3 995 Kč	3 951 Kč	3 999 Kč
2007	4 265 Kč	4 239 Kč	4 278 Kč
2008	4 979 Kč	4 957 Kč	4 989 Kč
2/2009	5 079 Kč	5 093 Kč	5 121 Kč

Zdroj ČSSZ, vlastní zpracování

Graf č. 3.18, Vývoj dávek sirotčích důchodů v okrese Šumperk, Olomouckém kraji, České republice

Zdroj ČSSZ, vlastní zpracování

Tabulka (3.17) a graf (3.18) zobrazují vývoj průměrných poskytovaných dávek v okrese Šumperk, Olomouckém kraji a České republice. Výše dávek je v těchto územních oblastech víceméně vyrovnaná stejně jako jejich meziroční vývoj až do roku 2007. Stejně jako i jiných dávek došlo v roce 2008 k většímu navýšení, než k jakému docházelo v předchozích letech.

3.5 Invalidní důchody

U dávek invalidních důchodů je nutné dle zákona rozlišovat dávky plných a částečných ID. Srovnání vývoje dávek těchto dvou typů umožňují dvě následující tabulky (3.19, 3.20).

Tabulka 3.19: Dávky plných ID v okrese Šumperk

Plné ID v okrese Šumperk			
rok	průměrný počet příjemců	průměrná výše dávky	průměrný věk příjemců
2004	4429	6 966 Kč	54
2005	4517	7 426 Kč	54
2006	4559	7 850 Kč	54
2007	4573	8 406 Kč	54
2008	4646	9 222 Kč	54
2/2009	4640	9 652 Kč	55

Zdroj ČSSZ, vlastní zpracování

Tabulka 3.20: Dávky částečných ID v okrese Šumperk

Částečné ID v okrese Šumperk			
rok	průměrný počet příjemců	průměrná výše dávky	průměrný věk příjemců
2004	2010	4 261 Kč	48
2005	2069	4 519 Kč	48
2006	2188	4 792 Kč	48
2007	2229	5 115 Kč	49
2008	2313	5 862 Kč	49
2/2009	2337	6 036 Kč	50

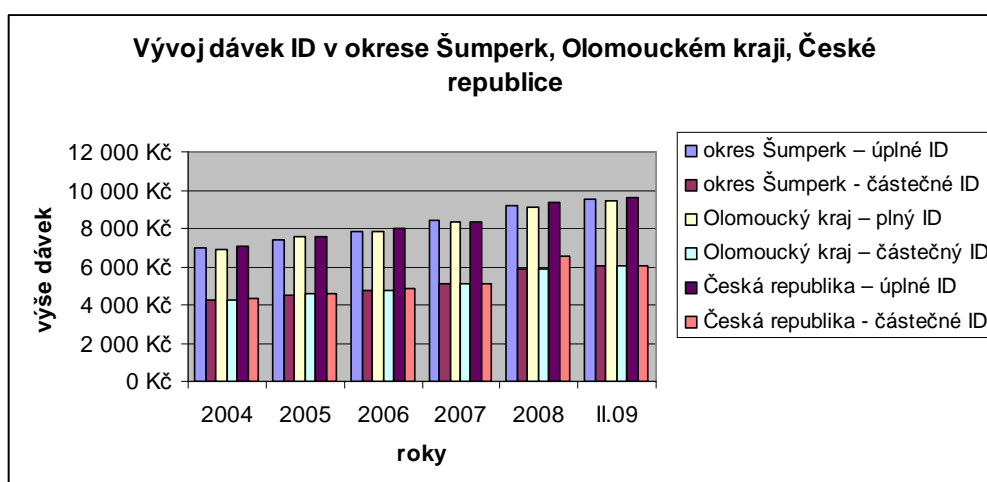
Zdroj ČSSZ, vlastní zpracování

Z údajů vyplývá, že v okrese Šumperk je více poživatelů plných ID a o polovinu převyšují příjemce částečných ID. Věk příjemců se u obou typů ID pohybuje kolem 50ti let, u plných ID je fluktuace směrem nahoru (v únoru roku 2009 je průměrný věk

55 let), u částečných ID byl průměrný věk pod hranicí 50 let, této hodnoty dosáhl až v únoru roku 2009.

U obou ID došlo k růstu průměrné dávky, avšak dávky částečných ID stále představují 2/3 dávek plných ID, tento jev je dán zákonným postupem stanoveným pro posuzování invalidity a následně způsobem výpočtu dávky.

Graf 3.21: Vývoj dávek v okrese Šumperk, Olomouckém kraji, České republice

Zdroj ČSSZ, vlastní zpracování

Graf (3.21) a tabulka (4) v příloze zobrazují kromě vývoje dávek ve výše zmíněném okrese Šumperk i vývoj v Olomouckém kraji a v České republice. Z grafu je patrná vyrovnanost mezi plnými a částečnými ID ve všech letech, avšak meziročně jsou vyrovnané v letech 2004 až 2007, v roce 2008 je vývoj výraznější. Pro dávky částečných ID je také charakteristická vyrovnanost ve všech třech oblastech, avšak v roce 2008 dochází ke zvýšení celorepublikového průměru vůči okresu a kraji. V únoru roku 2009 je již tento rozdíl srovnán a dávky se opět pohybují v podobných výších.

3.6 Kombinované dávky důchodů

Na tomto místě budou analyzovány dávky důchodů poskytovaných v kombinaci v okrese Šumperk. Informace o těchto důchodech přináší tabulky (3.22, 3.23), které pro větší přehlednost rozděleny dle pohlaví příjemců.

Tabulka 3.22: Důchody poskytované v kombinaci v okrese Šumperk – ženy

Důchody vyplácené v kombinaci v okrese Šumperk - ženy			
rok	průměrný počet příjemců	průměrná výše dávky	průměrný věk příjemců
2004	6432	7 875 Kč	74
2005	6435	8 336 Kč	74
2006	6473	8 839 Kč	74
2007	6470	9 442 Kč	74
2008	6560	10 301 Kč	75
2/2009	6435	10 665 Kč	75

Zdroj ČSSZ, vlastní zpracování

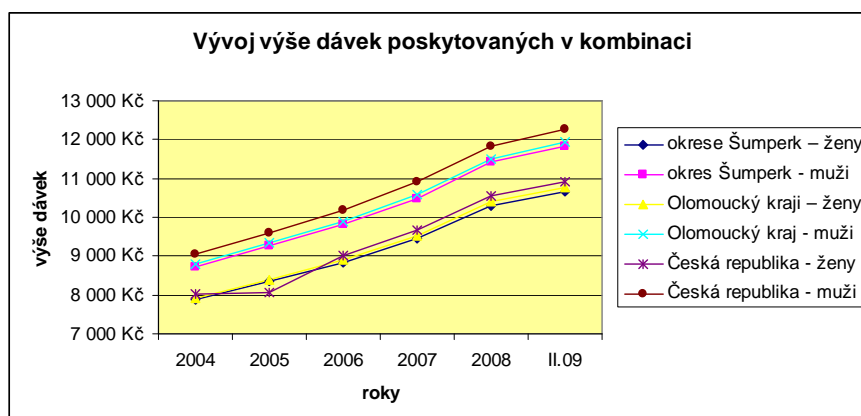
Tabulka 3.23: Důchody poskytované v kombinaci v okrese Šumperk - muži

Důchody vyplácené v kombinaci v okrese Šumperk - muži			
rok	průměrný počet příjemců	průměrná výše dávky	průměrný věk příjemců
2004	1026	8 717 Kč	75
2005	1045	9 275 Kč	75
2006	1061	9 814 Kč	76
2007	1071	10 468 Kč	76
2008	1078	11 429 Kč	76
2/2009	1071	11 844 Kč	77

Zdroj ČSSZ, vlastní zpracování

U tohoto typu dávek je více příjemců na straně mužů a zároveň jsou muži příjemci vyšších dávek než ženy. V roce 2007 výše dávky u mužů přesáhla hranici 10 000 Kč, u žen došlo k převýšení této hranice až v roce 2008, kdy však dávky u mužů již činily více než 11 000 Kč. V únoru roku 2009 se dávky mužů již blíží ke 12 000 Kč, zatímco u žen ještě nepřesáhly 11 000 Kč. Zde je viditelný nerovnoměrný vývoj ve zvyšování, který má však svoji příčinu v tom, s jakým přímým důchodem jsou důchody pozůstalostní poskytovány. Zmíněné tabulky pouze zobrazují průměrné celkové hodnoty. Průměrný věk se u mužů i žen jako příjemců kombinovaných dávek důchodů pohybuje kolem 75 let.

Graf 3.24: Vývoj průměrných výší dávek poskytovaných v kombinaci podle pohlaví příjemců a dle oblastí

Zdroj ČSSZ, vlastní zpracování

Graf (3.24) zobrazuje vývoj tohoto druhu dávek i v Olomouckém kraji a České republice, vývoj je zobrazen i dle pohlaví příjemců. Stejně jako v okrese Šumperk, tak i ve dvou dalších oblastech jsou dávky poskytované ženám nižší než dávky mužů.

3.7 Celkový pohled na dávky důchodového pojištění

Následující odstavce analyzují celkově poskytnuté dávky důchodového pojištění v okrese Šumperk, opět s vazbou na Olomoucký kraj a Českou republiku.

Tabulka 3.25: Dávky důchodového pojištění 2004 – 2/2009 v okrese Šumperk

Dávky důchodového pojištění 2004 - 2/2009		
rok	celkem	průměrná výše
2004	32 083	6 916 Kč
2005	32 338	7 347 Kč
2006	32 957	7 767 Kč
2007	33 458	8 293 Kč
2008	32 242	9 137 Kč
2/2009	34 305	9 447 Kč
celkem 6 let	197 383	
průměr 6 let	32 897	8 151 Kč

Zdroj ČSSZ, vlastní zpracování

Ve sledovaném období bylo v okrese Šumperk poskytnuto celkem 197 383 dávek důchodového pojištění v průměrné výši 8 151 Kč, pokud bereme v úvahu i první dva měsíce roku 2009. V jednotlivých letech bylo průměrně vyplaceno 32 897 dávek.

Z předchozích tabulek a grafů vyplývá, že největší objem z celku dávek důchodového pojištění v okrese Šumperk v každém roce představují dávky starobních důchodů a důchodů vyplácených v kombinaci, celkem 142 064 dávek, tj. 71,98 % z celkového počtu dávek poskytnutých v okrese Šumperk. V těchto třech skupinách dávek bylo průměrně za dané období vyplaceno 23 677 dávek.

Tabulka 3.26: Starobní důchody a důchody poskytované v kombinaci v okrese Šumperk, 2004 – 2/2009

Starobní důchody a důchody poskytované v kombinaci v okrese Šumperk, 2004 - 2/2009			
	SD	V-KOMB	VM-KOMB
celkem	96 907	38 805	6 352
průměr celkem	16 151	6 468	1 059
celkem typy	142 064		
průměr typy	23 677		

Tabulka (3.26) sumarizuje údaje o počtu poskytnutých starobních a kombinovaných důchodů v pětiletém časovém horizontu v okrese Šumperk.

Tabulka 3.27: Dávky důchodového pojištění – pozůstalostní, invalidní, okres Šumperk, 2004 – 2/2009

Dávky důchodové pojištění - pozůstalostní, invalidní; okres Šumperk, 2004 - 2/2009					
	pozůstalostní			invalidní	
	vdovský	vdovecký	sirotčí	plný	částečný
	2 989	543	4 039	27 364	13 146
průměr	498	91	673	4 561	2 191
celkem za skupinu	7 571			40 510	
průměr za skupinu	1 262			6 752	

Zdroj ČSSZ, vlastní zpracování

Zbýlých 28 % poskytnutých dávek důchodového pojištění je rozděleno mezi důchody pozůstalostní a invalidní, viz. tabulka (3.27). Většinu z této části představují důchody invalidní 20,5 %, pozůstalostní důchody zaujímají 7,5 %.

Tabulka 3.28: Dávky důchodového pojištění v České republice, 2004 – 2/2009

Dávky důchodového pojištění v České republice		
rok	celkem	prům.výše dávky
2004	2 625 685	7 118 Kč
2005	2 645 100	7 571 Kč
2006	2 683 784	8 010 Kč
2007	2 719 161	8 560 Kč
2008	2 754 011	9 424 Kč
2/2009	2 756 429	9 746 Kč
celkem 6 let	16 184 170	
průměr 6 let	2 697 362	8 405 Kč

Zdroj ČSSZ, vlastní zpracování

Tabulka 3.29: Dávky důchodového pojištění v Olomouckém kraji

Dávky důchodového pojištění v Olomouckém kraji		
rok	celkem	prům.výše dávky
2004	163 584	6 980 Kč
2005	164 814	7 421 Kč
2006	166 838	7 849 Kč
2007	168 569	8 377 Kč
2008	170 429	9 228 Kč
2/2009	170 563	9 540 Kč
celkem 6 let	1 004 797	
průměr 6 let	167 466	8 233 Kč

Zdroj ČSSZ, vlastní zpracování

V České republice bylo v popisovaném období vyplaceno celkem 16 184 170 dávek, z toho dávky vyplacené v okrese Šumperk představují 1,22 %. Rozdíl v roční průměrné výši dávky je 254 Kč. V Olomouckém kraji bylo celkem vyplaceno 1 004 797 dávek, tj. 6 % z celku, který představuje Česká republika. Z tohoto procentního zastoupení vyplývá nerovnoměrnost mezi počtem vyplácených

dávek v jednotlivých krajích. Průměrná výše dávky v Olomouckém kraji se od republikového průměru odlišuje o 172 Kč.

Výdaje na dávky důchodového pojištění jsou jedny z největších. Ve schváleném rozpočtu pro rok 2009 výdaje na dávky důchodového pojištění představují 336,57 mld. Kč, z této částky bylo v období leden – únor 2009 vyčerpáno již 54,34 mld. Kč. Podle schválených ročních výdajů, by na každý měsíc připadlo 28,04 mld. Kč a pokud bylo v jednom měsíci vyčerpáno 93,79 % z této předpokládané měsíční částky, je pravděpodobné, že skutečné roční výdaje na důchody překročí výdaje schválené.

Od roku 2004 do roku 2008 se výdaje na vyplácené důchody zvýšily o 17,2 mil. Kč (do zvýšení nejsou započítány výdaje roku 2009, jelikož se nejedná o výdaje skutečně naplněné). V roce 2004 se výdaje pohybovaly ve výši 226 mld. Kč v roce 2008 již tato částka činila 297 mld. Kč.

Vývoj výdajů na důchodové pojištění je zachycen v tabulce (3.30). Rozdíly mezi jednotlivými roky jsou patrné, největším rozdílem je částka 21 mil. Kč mezi roky 2006 a 2007. Ve zbylých letech se tento rozdíl pohyboval v rozmezí 15 a 16 mil. Kč.

Tabulka č. 3.30, Výdaje na dávky důchodového pojištění ze státního rozpočtu v období 2004 – 2008

Výdaje na důchodové pojištění 2004 - 2008			
rok	Výdaje celkem	rozdíl	z toho starobní důchody
2004	226 883 064	16 764 833	163 025 907
2005	243 647 897	17 815 978	175 668 780
2006	261 463 875	21 412 209	188 948 637
2007	282 876 084	15 009 184	203 932 710
2008	297 885 268	-	107 561 709

Zdroj <http://www.mfcr.cz>, vlastní zpracování

Výdaje plynoucí na ostatní dávky důchodového pojištění ilustruje tabulka (2) v příloze, ze které je zřejmé, že další významnou výdajovou položku představují dávky plných invalidních důchodů, u plných ID se v 1. pololetí minulého roku výdaje pohybovaly kolem 21 mld. Kč, třetí největší položkou jsou výdaje na vdovské důchody – 10 mld. Kč ve stejném období. Při porovnání plných a částečných invalidních důchodů, jsou výdaje na částečné ID o 20 mld. Kč nižší než na plné ID (2004 – 2007). Nejnižší výdaje jsou na sirotčí a vdovecké důchody.

Graf (5) v příloze zobrazuje podíl výdajů na jednotlivé dávky důchodového pojištění od roku 2004 do roku 2008.

4 Zhodnocení poskytovaných dávek důchodového pojištění

Z analyzovaných dat předchozí kapitoly je patrné, že během posuzovaného období docházelo k vývoji u všech sledovaných dávek a u všech posuzovaných hodnot, kterými primárně byly počet příjemců jednotlivých dávek, jejich průměrná výše a průměrný věk příjemců v okrese Šumperk, ale i v Olomouckém kraji a České republice. V této části budou posouzeny některé části z předchozí analýzy.

U všech dávek došlo k vývoji, avšak nejvíce příjemců mají ve všech posuzovaných oblastech dávky starobních důchodů. Tento jev je setrvalý a je spojen s problematikou stárnutí obyvatelstva a následného ohrožení současného systému průběžného financování. Tuto situaci řeší kroky reformních snah, započatých v roce 2007, s nástupem nové vlády. Tyto reformní snahy v této oblasti primárně reagovaly na zvyšující se výdaje do systému důchodového pojištění. Naopak nejméně příjemců v okrese Šumperk bylo u dávek vdoveckých důchodů, a to až 4x méně než příjemců dávek vdovských důchodů.

Při srovnání průměrných výše dávek v okrese Šumperk v relaci na Olomoucký kraj a zejména Českou republiku, vždy (kromě jediné výjimky) jsou dávky v okrese Šumperk nižší než zobrazuje celorepublikový průměr. Uvedenou výjimku představují dávky poměrného starobního důchodu.

Znázorněné průměrné věky příjemců u jednotlivých dávek v okrese Šumperk nevykazují vysokou odchylku od průměrných let příjemců v Olomouckém kraji a České republice.

Díky analýze počtu příjemců a průměrné výše všech dávek v okrese Šumperk zjišťujeme, že počet příjemců v okrese Šumperk je 32 897 a průměrná výše dávky byla 8 151 Kč. První informace vypovídá o tom, že pokud má okres Šumperk celkem 124 513 (k 31.12.2008)²⁶, je čtvrtina obyvatel tohoto okresu představována

²⁶http://www.kr-olomoucky.cz/OlomouckyKraj/Všeobecné+informace+o+kraji/Informace+o+kraji_CZ.htm?lang=CZ

příjemci dávek důchodového pojištění, z toho polovinu tvoří příjemci starobních důchodů. Ve vazbě na Českou republiku, směřuje do okresu Šumperk pouhých 6,22 % dávek důchodů, do Olomouckého kraje 6 %. Pokud je v České republice 81 okresů a 14 krajů, je zřejmé, že jednotlivé okresy a zároveň kraje, nemají stejný počet příjemců dávek důchodového pojištění a druhotně ani do těchto oblastí neplyne stejný objem peněžních prostředků ze státního rozpočtu. Tato situace je dána počtem příjemců dávek, ale hlavně nevyrovnaností ve výši dávek mezi jednotlivými okresy a příjemci. Zároveň je důsledkem nevyrovnanosti předchozích příjmů dnešních příjemců dávek. Z této situace můžeme vyvodit i pozitivní skutečnost, že tyto dvě oblasti nepatří mezi k vysoce ohroženým oblastem z hlediska vzniku různých sociálních událostí (pokud nebudeme uvažovat problematika stárnutí populace), které by mohly vést k nároku na čerpání dávek důchodového pojištění.

Je jednoznačné, že systém důchodového pojištění tvoří i přes reformní snahy největší výdajovou položku státního rozpočtu a dle údajů v předchozí kapitoly se ve sledovaném období výdaje zvýšily z 226 mld. Kč v roce 2004 na 297 mld. Kč v roce 2008 pro celou republiku.

5 Závěr

Bakalářská práce je zaměřena na systém důchodového pojištění v České republice. Cílem práce bylo analyzovat výdaje na dávky důchodového pojištění ve vybraném okrese v letech 2004 – únor 2009, a zjištěné výsledky v okrese porovnat s průměrnými relacemi v kraji a v České republice. Pro účely analýzy byl vybrán okres Šumperk.

Teoretická část byla zaměřena na definování sociální politiky, jejíž součástí je systém sociálního zabezpečení. Dále byly popsány jednotlivé součásti systému sociálního zabezpečení, které byly utvořeny během ekonomické transformace v 90. letech 20. století. S ohledem na zaměření práce byl podrobněji popsán systém důchodového pojištění.

V praktické části byly analyzovány poskytnuté dávky, jejich výše, počet příjemců a jejich průměrný věk v okrese Šumperk. Tyto skutečnosti byly následně porovnány se situací v Olomouckém kraji a České republice. Analýza byla provedena za pětileté časové období, 2004 – únor 2009.

Analýzou byly porovnány výše zmíněné základní údaje u každého typu důchodu samostatně, nakonec byly důchody porovnány jako celek a tím bylo možné určit jednotlivé procentní zastoupení vyplácených důchodů. Analýzou bylo zjištěno, že nejvíce příjemců v okrese Šumperk tvoří příjemci dávek starobních důchodů, nejméně je příjemců u dávek vdoveckých důchodů. Podobná situace je zřejmé i při porovnání s Olomouckým krajem a Českou republikou. Při dalším porovnání okresu Šumperk k Olomouckému kraji a České republice bylo zjištěno, že průměrná výše poskytované dávky důchodu se velmi často odlišuje od celorepublikového průměru, v okrese je vyplácena dávka nižší, mnohdy je tento rozdíl značný. Z výdajového hlediska výdaje do okresu Šumperk na oblast důchodové pojištění nepřesáhnou 10 % celkových mandatorních výdajů státního rozpočtu. Nejvíce mandatorních výdajů plyne na již několikrát uvedené starobní důchody, dále na plné invalidní důchody, naopak nejméně dávek plyne na sirotčí a vdovecké důchody – výdaje odpovídají celorepublikové situaci, ale v tomto případě je možné dle vývoje počtu příjemců jednotlivých důchodu, tuto strukturu výdajů použít i v okrese Šumperk.

Seznam použité literatury

1. HAMERNÍKOVÁ, B., MAATYOVÁ, A., A KOL. Veřejné finance. Praha. ASPI a.s., 2007. 364 s. ISBN 978 – 80 – 7357 – 301 – 0.
2. FACHINELLI, H., Sociální politika a sociální zabezpečení. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, Ekonomická fakulta, 2009, 144 s., ISBN 978-80-248-1973-0.
3. KREBS, V. A KOL. Sociální politika. Praha. ASPI, a.s., 2007, 504 s. ISBN 978 – 7357 – 276 – 1
4. PŘIB, J., VOŘÍŠEK, V. Důchodové předpisy s komentářem. Praha: ANAG, 2007. 463 s. ISBN 978 – 80 – 7263 – 379 – 1.
5. TRÖSTER, P. A KOL. Právo sociálního zabezpečení, Praha: C.H.BECK, 2008, 406 s. ISBN 978 – 80 – 7400 – 032 – 4.
6. ČSÚ. Demografická struktura okresů v letech 1998 až 2007. Demografická struktura obyvatelstva v okrese Šumperk [online]. Dostupné na internetu: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/E9002F19F7/\\$File/403408066.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/E9002F19F7/$File/403408066.pdf)
7. ČSÚ. Statistické ročenky [online]. Dostupné na internetu: <http://www.cssz.cz/cz/informace/informacni-materialy/statisticke-rocenky.htm>
8. ČSÚ. Tiskové zprávy [online]. Dostupné na internetu: <http://www.cssz.cz/cz/informace/media/>
9. ČSÚ. Vybrané údaje o sociálním zabezpečení v 1. pololetí 2008. Tab. 5 [online]. Dostupné internetu http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/publ/32n02-el-v_1_pololeti_2008
10. Důchodové pojištění [online]. Dostupné na internetu <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/>
11. Důchodové pojištění [online]. Dostupné na internetu: <http://www.mpsv.cz/cs/3>
12. MFČR. Zákony o státním rozpočtu. Dostupné na internetu: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/zakon_o_sr.htmlIMPSV.
13. Přehled o vývoji částek minimální mzdy [online]. Dostupné na internetu: <http://www.mpsv.cz/cs/871>

Zákony

1. Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění
2. Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

3. Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení
4. Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku

Dokumenty poskytnuté Okresní správou sociálního zabezpečení Šumperk

- Přehled o počtu důchodců podle územní části, podle pohlaví, průměrné výše důchodů, průměrného věku a podle druhu důchodů – okres Šumperk, Olomoucký kraj

Seznam zkratk

ČNR – Česká národní rada

ČSSZ – Česká správa sociálního zabezpečení

ID – invalidní důchod

MFČR – Ministerstvo financí České republiky

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

mld. – miliarda

PAYGO – pay as you go

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou (bakalářskou) práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst.3);
- souhlasím s tím, že jeden výtisk diplomové (bakalářské) práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové (bakalářské) práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Rudě nad Moravou 11. 5. 2009

.....
jméno a příjmení studenta

Přílohy

Tabulka.1: Vzor kalkulačky pro stanovení nároku na důchod

Stanovení dne vzniku nároku na starobní důchod

Vyplňte (přepište) prosím údaje zelených buněk

Datum Vašeho narození	20.10.1986
Jste žena ? (ano / ne)	
Důchodový věk platný do 31. 12. 1995 činil 60 let datum dosažení tohoto věku 20.10.2046 Tento důchodový věk se se zvýší o 60 měsíců tedy na 65 let	
Vznik nároku na starobní důchod	20. říjen 2051
Možnost odchodu do tzv. předčasného starobního důchodu podle § 31 zákona č. 155/1995 Sb. 20. říjen 2046	

Zdroj <http://www.mpsv.cz/cs/2435>

Tabulka 2: Kalkulačka pro orientační výpočet výše důchodu

Orientační výpočet výše starobního důchodu při jeho přiznání pro důchody přiznané v roce 2009

Vyplňte prosím do zelených buněk rok přiznání důchodu, výše vyměřovacích základů, vyloučených dob a dobu pojištění

Doba pojištění	V roce	Vyměřovací základ (Kč)	Vyloučené doby (dny)	Koeficient nárůstu VVZ	Roční vyměřovací základ	Všeobecný vyměřovací základ	Přepočítací koeficient
Počet let pojištění ke dni vzniku nároku na důchod se sazbou 1,5%							
Při přesluhování - počet čtvrtletí (ukončených 90 dnů)	1986			7,9470		2 964	
před 1.7.2001 se sazbou 1,0%	1987			7,7842		3 026	
po 30.6.2001 se sazbou 1,5%	1988			7,6106		3 095	
Při předčasném odchodu - počet čtvrtletí (každých započatých 90 dnů chybějících do dosažení důchodového věku)	1989			7,4305		3 170	
trvale krácené (§ 31) snížení sazby o 0,9%	1990			7,1682		3 286	
	1991			6,2117		3 792	
	1992			5,0721		4 644	
	1993			4,0493		5 817	
	1994			3,4157		6 896	1,1914
	1995			2,8824		8 172	1,1978
Procentní sazby pro stanovení procentní výměry důchodu	1996			2,4344		9 676	1,1194
za dobu pojištění do vzniku nároku na důchod	1997			2,2022		10 696	1,0891
za přesluhování	1998			2,0144		11 693	1,0850
za předčasný odchod do důchodu	1999			1,8613		12 655	1,0620
celkem	2000			1,7461		13 490	1,0942
Stanovení výpočtového základu v roce 2009	2001			1,6089		14 640	1,0693
Rozhodné období tvoří roky 1986 - 2008	2002			1,4993		15 711	1,0717
Úhrn ročních vyměřovacích základů	2003			1,4047		16 769	1,0665
Počet dnů v rozhodném období 8 401	2004			1,3172		17 882	1,0532
vyloučených	2005			1,2523		18 809	1,0707
Osobní vyměřovací základ	2006			1,1748		20 050	1,0753
Redukční hranice 10 500 27 000	2007			1,0942		21 527	1,0942
Výpočtový základ :	2008			1,0000			
Výše důchodu přiznaného v roce 2009							
základní výměra důchodu 2 170 Kč							
procentní výměra důchodu 770 Kč							
úhrnná výše důchodu 2 940 Kč							

Zdroj <http://www.mpsv.cz/cs/2435>

Tabulka 3: Vývoj výše dávek pozůstalostních důchodů v okrese Šumperk, Olomouckém kraji, České republice, 2004 – 2/2009

rok	okres Šumperk– vdovský	okres Šumperk– vdovecký	Olomoucký kraj–vdovský	Olomoucký kraj– vdovecký	Česká republika– vdovský	Česká republika– vdovecký
2 004	4 809	3 843	4 852	3 817	5 028	3 862
2 005	5 061	4 049	5 109	4 096	5 291	4 123
2 006	5 311	4 299	5 311	4 299	5 546	4 358
2 007	5 631	4 607	5 631	4 607	5 875	4 668
2 008	6 324	5 376	6 371	5 423	6 577	5 412
2/2009	6 514	5 535	6 552	5 583	6 767	5 557

Zdroj ČSSZ, vlastní zpracování

Tabulka 4: Výdaje na důchodové pojištění dle jednotlivých typů důchodů, 2004 – 1.pol. 2008

Výdaje na důchody 2004 - 2008						
	starobní	plný ID	částečný ID	vdovský důchod	vdovecký důchod	sirotčí důchod
2004	163 025 907	32 719 373	9 630 852	17 408 485	1 531 549	2 566 898
2005	175 668 780	35 027 501	10 575 070	18 041 537	1 651 360	2 683 649
2006	188 948 637	37 239 155	11 801 829	18 923 882	1 809 958	2 740 414
2007	203 932 710	40 419 717	13 254 422	20 381 867	1 983 523	2 903 845
2008 (1.pololetí)	107 561 709	21 293 259	7 307 343	10 608 851	1 055 352	1 532 215

Zdroj ČSSZ, vlastní zpracování

Graf 5: Podíl výdajů na jednotlivé dávky důchodového pojištění v letech 2004 – 2/2009

Zdroj [http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/t/F300384966/\\$File/3202rr05.pdf](http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/t/F300384966/$File/3202rr05.pdf), vlastní zpracování